

УДК 352.075.1

Забезпечення діалогу органів публічної влади з територіальною громадою: теоретичні та прикладні аспекти

В.М. ДРЕШПАК, Н.А. ЛИПОВСЬКА

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентові України,
м. Дніпропетровськ, Україна, E-mail: profi1@ua.fm

Авторське резюме

Виокремлено та проаналізовано теоретичні та прикладні аспекти забезпечення діалогу органів публічної влади з територіальною громадою, проаналізовано причини відсутності зацікавленості громадян у діалоговій взаємодії, безпосередні та опосередковані форми участі членів територіальних громад в управлінні.

Ключові слова: місцеве самоврядування, органи публічної влади, територіальна громада, об'єднання територіальних громад, органи місцевого самоврядування, діалог.

Providing dialogue of public authorities with territorial communities: theoretical and applied aspects

V. M. DRESHPAK, N. A. LYPOVSKA

Dnepropetrovsk regional institute of public administration, the National
academy of public administration, office of the President of Ukraine,
Dnipropetrovsk, Ukraine, E-mail: profi1@ua.fm

Abstract

Allocated and analyzed theoretical and applied aspects of the dialogue of the public

© В.М. Дрешпак, Н.А. Липовська, 2015

authorities of the territorial community, analyzed the reasons for the lack of public interest in the dialogue interaction, direct and indirect forms of participation of members of local communities in management.

Key words: local governments, public authorities, local community associations of communities, local governments, dialogue.

Постановка проблеми. Однією з визначальних рис демократичної, соціальної, правової держави виступає наявність повноцінного місцевого самоврядування. Через цей управлінський інститут втілюється у життя діалог влади з територіальною громадою і безпосередньо з особистістю.

Якщо говорити про новітні підходи до розкриття змісту терміну «місцеве самоврядування», то слід зауважити, що вони, як правило, спираються на нормативне визначення, що міститься в Європейській Хартії місцевого самоврядування. Так, згідно зі ст. 3 Європейської Хартії, «місцеве самоврядування означає право і спроможність місцевої влади, в межах закону, здійснювати регулювання і управління суттєвою часткою державних справ, які належать до їхньої компетенції, в інтересах місцевого населення; це право здійснюється радами або зборами, члени яких вільно обираються таємним голосуванням на основі прямого, рівного, загального виборчого права і які можуть мати підзвітні їм виконавчі органи. Це положення ніяким чином не заважає використанню зборів громадян, референдумів або будь-якої іншої форми прямої участі громадян, якщо це дозволяється законом» [3].

Участь громадськості, територіальних громад, її органів та посадових осіб є потужним інструментом у вирішенні багатьох місцевих питань. В основі їх діяльності є захист інтересів громадян, єдине коло проблем. Усе це забезпечує їх взаємну зацікавленість у тісному співробітництві. На жаль, залучення громадян до участі у вирішенні проблем на місцевому рівні ще не набуло значного поширення в Україні, а на рівні місцевого самоврядування ще досить мало уваги приділяється цьому важливому і принциповому питанню. Тому дуже важливим є розуміння посадовими особами місцевого самоврядування того, яку ко-

ристь можуть отримати вони та їх громада у конструктивній співпраці.

Виникає цілком обґрунтоване запитання: чому територіальні громади не скористалися до цього часу повною мірою своїми повноваженнями, чітко визначеними Конституцією України та чинним законодавством України?

Серед основних причин слід виділити невпевненість – одну з характерних негативних рис, що притаманна жителям територіальних громад, які у вирішенні своїх повсякденних проблем сподіваються здебільшого на посадових осіб місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, у свою чергу, останні піддаються постійній критиці з боку громадськості стосовно неефективного та нераціонального управління на місцях. До іншої причини можна віднести таку негативну рису – очікування, що заважає населенню територіальних громад виявити активність через громадські ініціативи щодо покращення умов проживання та якості наданих послуг органами місцевого самоврядування. Необхідно також враховувати, що управління в системі місцевого самоврядування здійснюється здебільшого не безпосередньо громадою, а через місцевий апарат управління, інтереси якого, зауважує В. Борденюк, можуть не збігатися з інтересами територіальних громад [2].

Запорукою децентралізації є здатність територіальних громад до розвитку через самоуправління за рахунок своїх власних сил. Аби повноваження громад були повноцінно реалізовані, громада повинна мати, окрім спільного простору проживання, ще й цілу низку інших спільних інтересів: інфраструктуру, потребу в послугах певної якості та їх задоволенні, відчуті свою визначальну роль у виробленні місцевої політики. При цьому бажані ефекти з'являються не відразу. Для цього потрібно, аби меш-

канці громади відчували свою організованість, тобто щоб у громаді існували певні елементарні інститути громадянського суспільства: осередки політичних партій та громадських організацій, формальні чи неформальні об'єднання громадян тощо [1]. Як зауважував А. де Токвіль, без громадянських інститутів нація може сформувати вільний простір, однак справжнього духу свободи вона так і не набуде [8, с.12].

Формування системи місцевого самоврядування, конституювання територіальної громади як її первинного суб'єкта активізує глибинні процеси політичної і соціально-економічної реновації суспільства і держави, є об'єктивною і тому неодмінною передумовою та вагомим чинником процесу реформування, який відбувається в нашій країні та має на меті побудову демократичної, правової та соціальної держави. Така об'єктивація викликана тим, що, по-перше, в місцеве самоврядування включені всі громадяни України – жителі певних адміністративно-територіальних одиниць, а, по-друге, всі реформи, які здійснюються в Україні – політична, економічна тощо, або безпосередньо здійснюються на місцях, або мають вихід на локальний рівень. Таким чином, місцеве самоврядування, відображаючи політичні, географічні, соціально-економічні, національно-культурні та інші особливості різних територіальних одиниць, сприяє набуттю ними своєї індивідуальності, посилює почуття належності людини до певної територіальної громади, має стратегічне значення в процесі соціальної інтеграції та політичної мобілізації суспільства.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблеми функціонування територіальних громад як суб'єктів місцевого самоврядування, форми участі громадян в управлінні місцевими справами досліджували В. Алексєєв, М.Баймуратов, О.Бобровська, О.Батанов, В.Кампо, А.Крупник, Ю.Молодожен, В.Погорілко, В.Рубцов, С.Саханенко, С. Серьогін, А.Чемерис, Ю. Шаров та інші українські науковці. Зарубіжні вчені О.Вільямс, Ю.Габермас [8] та ін., які

займаються проблемою взаємодії влади та громадськості, підкреслюють, що влада завжди передбачає асиметрію відносин. В тих випадках, коли вона відкрито проявляє примус, це очевидно. Проте асиметрія виникає й тоді, коли вплив спирається на взаємний із громадськістю інтерес та ціннісну згоду. Причиною асиметрії є наявність у влади контролю над ресурсами, інформацією, інтерпретацією цінностей, смислів та цілей. Асиметрію владних відносин у демократичних державах зменшує наявність демократичних інституцій: партії, громадські об'єднання, вибори, форми PR, що публічно затверджують форми діалогової взаємодії. Проте за відсутністю безпосереднього діалогу між владою та громадськістю ці форми перетворюються на демонстративність публічних інституцій, «обманюючи публіку» [8, с. 190-197]. Відсутність можливості активної участі громадськості в державному управлінні, володіння об'єктивною інформацією та розуміння подій породжує незгоду та низький рівень довіри населення до здійснюваної політики, до нових інституцій та лідерів.

З позиції нашого дослідження привертає увагу робота Т.Скрипкіної [6], яка вивчає феномен довіри як фактор діалогової взаємодії. Вона визначає, що довіра виникає в ситуації безпеки, яка можлива в умовах симетричного спілкування, що саме являє собою діалог.

Метою дослідження є окреслення теоретичних і прикладних аспектів забезпечення діалогу органів публічної влади з територіальною громадою, що в сучасних умовах є невід'ємною складовою формування та розвитку спроможних громад в Україні.

Виклад основного матеріалу. Участь громадян в публічному управлінні в Україні передбачена окремими нормативними документами. Можна виділити безпосередні форми – публічне громадське обговорення та опосередковані – за допомогою вивчення громадської думки мешканців території.

Публічне громадське обговорення передбачає організацію і проведення: громадських слухань; зустрічей з гро-

мадськістю; конференцій, семінарів, форумів, круглих столів, зборів, громадських приймалень; теле - або радіо-дебатів, дискусій, діалогів, інтерв'ю та інших передач теле- і радіомовлення; Інтернет-конференцій, електронних консультацій; телефонних «гарячих ліній», інтерактивного спілкування в інших сучасних формах – згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» [7].

У постанові прописані можливі шляхи вивчення громадської думки, це:

- соціологічні дослідження та спостереження (опитування, анкетування; контент-аналіз інформаційних матеріалів, проведення фокус-груп);

- запровадження спеціальних рубрик у друкованих та електронних засобах масової інформації;

- для визначення позиції різних соціальних груп – проведення експрес-аналізу коментарів, відгуків, інтерв'ю, інших матеріалів у пресі, на радіо та телебаченні;

- обробка та аналіз зауважень і пропозицій, висловлених у зверненнях громадян; узагальнення інформації, що надходить до спеціальних скриньок [7].

У країнах Європейського Союзу однією з найбільш поширених форм залучення громади до формування стратегії розвитку території є громадські слухання. За їх допомогою до обговорення важливих питань регіональної політики і вирішення основних проблем місцевого самоврядування залучаються широкі верстви населення та фахівці. Саме так забезпечується та підтримується якісний двосторонній зв'язок між органами влади і громадськістю, оскільки спостерігається представництво інтересів всіх соціальних груп громадян, це суттєво допомагає у здійсненні громадського контролю.

На думку учасника курсу «Реформування місцевого самоврядування та децентралізація влади», керівника громадської організації Ніни Омельченко, «тільки на Загальних зборах можна вирішувати проблеми громади спільно з

органами місцевого самоврядування. Відкритість і прозорість, своєчасне інформування та звітність перед громадою дає результат роботи, як громади так і органів місцевого самоврядування» [5].

На жаль, в Україні громадські слухання застосовують у крайніх випадках. Подібна тенденція має декілька пояснень:

- слабка матеріально-технічна база;
- недостатній рівень поінформованості населення;

- недосконалість технологічного процесу прийняття рішень за допомогою проведення громадських слухань;

- більшість статутів територіальних громад не мають чіткого визначення механізму впровадження в життя результатів громадських слухань, що призводить до відсутності позитивного досвіду впливу громадськості на формування політики.

В Україні до найрозповсюджених форм залучення громадян до процесу прийняття управлінських рішень на місцевому та регіональному рівнях можна віднести збори громадян, місцеві ініціативи, залучення до процедури прийняття рішень органів самоорганізації населення та спеціально створених дорадчих органів громадського контролю при органах виконавчої влади (громадські ради). Наскільки громадські ради є ефективним способом впливу населення на процеси прийняття управлінських рішень це теж дискусійне питання – в цілому учасники форуму «Форми діалогу органів місцевого самоврядування з громадськістю» на е-платформі «Реформування місцевого самоврядування та децентралізація влади» зазначають, що ефективність громадських рад як суб'єкта місцевої демократії незначна, хоча є винятки: член Громадської ради Оксана Горова, учасниця курсу на підставі особистого досвіду та спостережень за останні 4 роки стверджує, що ця практика достатньо ефективна: «Можна піднімати питання і навіть є практика їх вирішення через Громадську раду. Для громадськості це все ж важіль впливу. До нас вимушені прислухатись. Але потрібно вдосконалювати законодавство

у цьому напрямку»[5]. На наш погляд, для ефективного впливу громадських рад на участь в управлінні місцевими справами необхідна спеціальна професійна підготовка членів рад та систематичне поповнення складу рад активними представниками громади.

На наш погляд, є й інші ефективні види консультацій з громадськістю – електронні консультації, Інтернет – консультації, «гарячі» телефонні лінії. Ефективність цих форм полягає у їх доступності та місцем проведення, що забезпечує участь представників різних груп населення (зайнятого населення, осіб з обмеженими фізичними можливостями тощо). У рамках даних технологій респондент може обирати зручний для себе час, отримувати відповіді на власні запитання. Немаловажним є гарантія анонімності респондента, що дозволяє залучати більшу кількість громадян до обговорення досліджуваної проблематики [7]. Значно менші матеріальні витрати і організаційні заходи також говорять на користь застосування даної форми взаємодії влади з громадськістю.

Досить ефективною формою вирішення проблем місцевого рівня є особисті контакти з окремими представниками органів державної влади. За допомогою письмових або усних звернень до державних органів та їх посадових осіб також можливе вирішення місцевих проблем (громадські приймальні, особисті прийоми у посадовців), проведення телефонних консультацій. За підсумками звернень громадян можуть бути розроблені пропозиції і рекомендації щодо функціонування та діяльності органів місцевого самоврядування.

Особливо необхідні публічні консультації, стосовно питань, які безпосередньо зачіпають інтереси громадян і потребують широкого інформування та максимального врахування позицій окремих соціальних груп.

Демократичні інститути не можуть удосконалюватися самі – їх вдосконалення залежить від нас (Карл Раймунд Поппер, австрійський та британський соціолог і філософ) [4, с. 532].

На сучасному етапі законодавством України задекларовано цілий спектр прав громадян щодо забезпечення взаємодії влади з громадськістю. Однак, забезпечення ефективної реалізації цих прав повинно стати ключовим моментом, якому слід приділити належну увагу.

Надаючи громадськості права на безпосередню участь у процесах розробки і ухвалення найважливіших рішень щодо життя територіальної громади, українське законодавство не визначає такого важливого поняття, як «залучення громадян до прийняття рішень». Саме за допомогою залучення громадян в процес взаємодії громадян та органів влади і місцевого самоврядування може забезпечити можливість громадян реально впливати на прийняття управлінських рішень, які можуть суттєво вплинути на життєдіяльність громади. У цьому процесі органи місцевого самоврядування беруть безпосередню участь. Тому цілком логічною повинна бути зацікавленість владних органів у залученні громадян до формування та реалізації управлінських рішень. Причому необхідно використовувати успішний світовий досвід, новітні технології і практики, а також аналізувати й усунувати основні причини політичної пасивності населення.

В сучасних наукових дослідженнях існує таке поняття, як «політична іммобільність». «Політична іммобільність» населення – це пасивне ставлення людини до навколишньої соціально-політичної реальності. Вона проявляється у відчуженні, пасивності або у свідомій і повній відмові брати участь у вирішенні соціально-політичних проблем суспільства. Серед основних причин цього явища можна назвати такі:

- низький рівень правової свідомості громадян;
- відсутність необхідних правових знань;
- недостатньою поінформованістю про стан справ;
- внутрішня психологічна невпевненість громадян.

Наші громадяни вважають, що їх

власний погляд на справу та їх думка не буде врахована при вирішенні місцевих чи регіональних проблем. Дану тенденцію можна пояснити тим, що менталітет старшого покоління формувалася у командно-адміністративній системі, коли управління здійснювалося виключно централізовано, а думка громадськості не впливала на прийняття та реалізацію управлінських рішень. Тому досить актуальною є політика спрямована на переосмислення кожним громадянином своєї ролі у процесі реалізації державної політики. Громадяни повинні, перш за все, самі відчувати себе рівноправним суб'єктом процесу прийняття рішень та головним агентом громадського контролю за діяльністю влади. З боку влади саме застосування форм консультацій з громадськістю, зворотний зв'язок у процесі політичної участі громадян, прозорість, відкритість і доступність зможуть стимулювати соціально-політичну активність громади.

На нашу думку, однією з причин громадянської соціально-політичної пасивності є низька поінформованість. Ця проблема поступово вирішується за допомогою вжиття органами державної влади комплексних заходів з інформування населення. Законодавчою базою врегулювання питання інформування населення є Закон України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» та постанова Кабінету Міністрів України від 4 січня 2002 року № 3 «Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет-інформації про діяльність органів виконавчої влади». Дані нормативні документи зобов'язують органи місцевого самоврядування проводити через місцеві засоби масової інформації широку інформаційну роботу, організувати роботу громадських приймалень, створювати консультативні центри, розробляти і постійно оновлювати інформацію на власних Веб-сайтах, створювати «гарячі» телефонні лінії, розповсюджувати друковані інформаційні матеріали.

Низький рівень правових знань громадян – наступна причина політичної

імобільності населення. Участь громадян у вирішенні соціально-політичних питань на місцевому рівні буде ефективною лише за умови наявності у них достатнього обсягу правових знань щодо реалізації своїх прав і свобод і деякого досвіду та практичних навичок у громадському обговоренні і ухваленні демократичних управлінських рішень. Слід зазначити, що на регіональному та місцевому рівнях правовим лікбезом займаються міжвідомчі координаційні методичні ради з питань правової освіти населення при місцевих органах виконавчої влади. Методичні ради, в першу чергу, займаються підвищенням рівня правової підготовки населення, створюють необхідні умови для набуття громадянами знань про громадянські права, свободи і обов'язки, інформують населення про основні положення правової політики держави та необхідні законодавчі норми.

Ще одним шляхом подолання «політичної імобільності» громадян є заходи, які стимулюють участь і віру в ефективність своїх дій активної частини громади і формують у неї поняття громадського обов'язку. Її політичній активності також сприяє високий рівень освіченості і включеність громадян у процес формування державної політики.

Соціокультурна ситуація в сучасній Україні характеризується політичною, економічною та ідеологічною різноманітністю. У зв'язку із процесами лібералізації і демократизації виникає необхідність застосування нової парадигми взаємовідносин влади і населення, яка дозволить розвинути в суспільстві атмосферу довіри, взаєморозуміння та забезпечить ефективний діалог між владою і громадянином.

В умовах динамічної гуманізації суспільства виникає необхідність вирішення проблем формування і розвитку особистості, розширення її соціальних і професійних можливостей у процесі формування діалогічного комунікативного простору. Ця проблематика актуальна саме у сфері державно-управлінської діяльності оскільки існує гостра необхідність у налагоджен-

ні ефективного діалогу у суспільстві.

Історично склалося так, що виникнення громадянського суспільства обумовлено обставинами, коли члени суспільства, держава та її складові набувають статусу вільних і рівноправних партнерів. В умовах подібної суспільної філософії всі політичні розбіжності погоджуються більшістю громадян. Причому вона враховує унікальний характер людської особистості та стосунки із співгромадянами. Якщо спільні погляди на гуманізм сприяють розвитку громадянського суспільства, то політичні розмежування навпаки. Для українців на сучасному етапі дуже важливим стає відчуття довіри до влади на всіх рівнях її прояву, оскільки лише за такої умови можна говорити про формування новітньої суспільно-політичної філософії. Гарантією демократії, запорукою утвердження і вдосконалення системи духовних цінностей відкритого громадянського суспільства є захист прав і свобод особи в ліквідації інформаційної асиметрії щодо дій органів влади.

Сьогодні існує більша необхідність не в реалізації кампаній з інформування населення, розробки та впровадження рішень відповідно до потреб громадськості, а в залучення громадськості у безперервний діалог щодо того, які питання слід порушувати, чи правильно визначені проблеми, які інтереси та ризики, чи враховані всі альтернативи, як посилити здатність розв'язувати подібні проблеми у майбутньому.

Мотивування критичного мислення, оптимізація процесу інтелектокористування з використанням інтегрального інтелекту учасників, спільного отримання високоінтелектуальних продуктів та взаємовідповідальності гарантують паритетні засади у взаємовідносинах на рівнях «населення – держава», «населення – бізнес», «бізнес-держави».

Висновки. Активна участь громадян у вирішенні проблем місцевого (регіонального) управління є взаємовигідним. У процесі обговорення проблем громадськістю можуть ухвалюватися ефективніші результативні рішення, оскільки діалог сприяє глибшому і ширшому ро-

зумінню проблем і питань. Якщо громадянська береть активну участь в обговоренні проблем та в процесі підготовки до прийняття управлінських рішень, владні рішення та пропозиції сприймаються громадськістю з готовністю.

Налагоджений процес залучення громадян спонукає окремих осіб і окремі групи активніше брати участь у справах громади, таким чином поширюється відповідальність і підзвітність за те, що відбувається в громаді, на ще більшу кількість громадян. Включення громадян до процесу ухвалення рішень, особливо тих, кого безпосередньо торкнуться ухвалені питання чи програми, підвищує взаєморозуміння та мінімізує конфлікти.

Широкий спектр можливостей та форм участі громадян у прийнятті рішень передбачений чинним законодавством України. Позитивною тенденцією є постійний розвиток і вдосконалення нормативної бази в цьому напрямі, що підтверджується врегулюванням процедури консультацій з громадськістю, уточненням порядку формування та діяльності громадських рад, стандартизації діяльності органів державної влади.

У процесі залучення громадян до прийняття управлінських рішень існує багато перешкод. Наприклад, у суспільстві існує стереотипна позиція громадян спрямована на вирішення проблем раніше встановленими методами. Як відомо, раніше вся відповідальність за місцеві рішення покладалася на депутатів і бюрократів, ця традиція може суттєво перешкоджати залученню громадян у вирішення проблем сьогодення.

Вирішенням даних проблем є впровадження комплексних заходів у сфері правового виховання та широкої інформаційно-роз'яснювальної роботи, що дозволить надати громадянам необхідні їм юридичні знання, навчить поважати нормативно-правові акти, виробити непохитні правові ідеї і принципи, віру в свій громадянський обов'язок, тобто сформувати достатньо високий рівень правової культури, який би дозволив грамотно реалізовувати надані законом правові можливості.

Діяльність сучасних посадових осіб місцевого самоврядування повинна спрямовуватися на налагодження та зміцнення взаємозв'язку з громадянами, оскільки це необхідна умова ефективно-го управління.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Алексеев В. М. Напрями розвитку безпосередньої участі громадян в управлінні державними справами / В. М. Алексеев // Теорія та практика державного управління: Зб. наук. праць. – Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2008. – Вип. 2 (21). – С. 127-133.
2. Борденюк В. Місцеве самоврядування і деякі проблеми децентралізації влади / Борденюк В. // Вдосконалення законодавства України в сучасних умовах : зб. наук. статей. – К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 1996. – Вип. 1. – С. 28–35.
3. Європейська хартія місцевого самоврядування <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/PDF/Ukrainian/122-Ukrainian.pdf>
4. Поппер К. Открытое общество и его враги: Режим доступа : http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Popp/index.php
5. Реформування місцевого самоврядування та децентралізація влади – Режим доступу : <http://mx.despro.org.ua:8081/course/view.php?id=40>
6. Скрипкина Т.П. Психология доверия. – М. : Логос, 2007. – 324 с.
7. Соболев Л. В. Особенности диалога «власть-общество» / Соболев Л. В. // Проблемы кадрового обеспечения администрирования процессов социального развития : материалы круглого стола (м. Днепропетровск, 21 травня 2010 р.) / за заг. ред. В. Г. Вікторова. – Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2010. – С. 78–83.
8. Токвиль А. де. Демократия в Америке. - М., 2000. - 560 с.
9. Хабермас Ю. Моральное сознание и коммуникативное действие / Хабермас Ю. ; пер. с нем. ; под ред. Д. В. Склядева. – СПб. : Наука, 2000. – 384 с.

REFERENCES:

1. *Aleksyeyev V. M. Napryamy rozvytku bezposeredn'oyi uchasti hromadyan v upravlinni derzhavnymy spravamy (Areas of direct participation of citizens in public affairs) // Teoriya ta praktyka derzhavnogo upravlinnya: Zb. nauk. prats'. – Kh.: Vyd-vo KharRI NADU «Mahistr», 2008. – Vyp. 2 (21). – P. 127-133.*
2. *Bordenyuk V. Mistseve samovryaduvannya i deyaki problemy detsentralizatsiyi vlady (Local government and some problems of decentralization of power)// Vdoskonalennya zakonodavstva Ukrainy v suchasnykh umovakh : zb. nauk. statey. – K. : Instytut zakonodavstva Verkhovnoyi Rady Ukrainy, 1996. – Vyp. 1. – P. 28–35.*
3. *Yevropeys'ka khartiya mistsevoho samovryaduvannya (European Charter of Local Self-Government). <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/PDF/Ukrainian/122-Ukrainian.pdf>*
4. *Popper K. Otkryitoe obschestvo i ego vragi (The Open Society and Its Enemies). Mode of access: http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Popp/index.php*
5. *Reformuvannya mistsevoho samovryaduvannya ta detsentralizatsiya vlady (Reform of local government and decentralization of power). Mode of access : <http://mx.despro.org.ua:8081/course/view.php?id=40>*
6. *Skripkina T.P. Psihologiya doveriya (Psychology confidence). – M. : Logos, 2007. – 324 p.*
7. *Sobol' L. V. Osoblyvosti dialohu «vlada-suspil'stvo» (Features of dialogue «authority-society») // Problemy kadrovoho zabezpechennya administruvannya protsesiv sotsial'noho rozvytku : materialy kruhloho stolu (m. Dnipropetrovs'k, 21 travnya 2010 r.). – Dnipropetrovs'k : DRIDU NADU, 2010. – P. 78–83.*
8. *Tokvil A. de. Demokratiya v Amerike (Democracy in America). - M., 2000. - 560 p.*
9. *Habermas Yu. Moralnoe soznanie i kommunikativnoe deystvie (Moral consciousness and communicative action). – SPb. : Nauka, 2000. – 384 p.*

Дрешпак Валерій Михайлович – доктор наук з державного управління, доцент
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної
академії державного управління при Президентіві України
Адреса: 49044, м. Дніпропетровськ, вул. Гоголя, 29
E-mail: profi1@ua.fm

Липовська Наталія Анатоліївна – доктор наук з державного управління, професор
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління Національної
академії державного управління при Президенті України
Адреса: 49044, м. Дніпропетровськ, вул. Гоголя, 29
E-mail: LNA-67@yandex.ru

Dreshpak Valerij Mykhaylovych – doctor of public administration, associate professor
Dnepropetrovsk regional institute of public administration, the National academy of
public administration, office of the President of Ukraine
Address: 29, Gogol Str., Dnipropetrovsk, 49044, Ukraine
E-mail: profi1@ua.fm

Lipovskaya Nataliya Anatoliyivna – doctor of public administration, Full Prof.
Dnepropetrovsk regional institute of public administration, the National academy of
public administration, office of the President of Ukraine
Address: 29, Gogol Str., Dnipropetrovsk, 49044, Ukraine
E-mail: LNA-67@yandex.ru